

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه

رساله علمی سطح ۴

راهکارهای نهادینه‌سازی اخلاق اسلامی در جامعه

راهنما: استاد حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر احمد فقیهی (دام عزه)

مشاور: استاد حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر عنایت‌الله شریفی (دام عزه)

محقق: رضا شکرزاده چهار برج

سال ۱۳۹۵

چکیده و واژگان کلیدی

رساله حاضر در باب چگونگی تبیین راهکارهای نهادینه سازی اخلاق اسلامی در جامعه می باشد. در دنیای امروز، رذایل اخلاقی جایگزین فضایل شده، و معیارها دگرگون گشته، و با وجود ارزش های ریشه دار و حیانی، روابط اجتماعی و فردی با چالش بی اخلاقی مواجهه شده است. که این ضرورت ما را بر آن داشت تا راهکارهای نهادینه سازی را از لابه لای آیات و روایات در سه بخش شناختی، گرایشی و رفتاری، استخراج کرده، و به بیان شیوه های نهادینه سازی در سه حوزه با روشی توصیفی تحلیلی پردازیم. و از آنجا که همیشه مانع پیش روی حرکت است، و همواره باید موانع را شناخت از ذکر موانع نهادینه سازی غافل نماندیم و در راستای نهادینه سازی بهتر اخلاق در بخش های مختلف جامعه، هم به دونوع از مهم ترین موانع یعنی موانع درونی و بیرونی نهادینه سازی اشاره شده و هم به نقش نهادها و ارگان های مختلف در شکل عام و خاص پرداخته شده است.

از جمله مهمترین دست آوردهای رساله حاضر، بیان جامعی از راهکارهای نهادینه سازی از طریق فیش برداری به روش کتابخانه ای و نرم افزاری می باشد، اگر چه در این راستا کارهای هم کم و بیش صورت گرفته بود، ولی در این رساله هم به ذکر راهکارها در سه حوزه و هم به ذکر موانع و هم به نقش ارگان های مختلف پرداخته شده است که می توان از این امر در بخش های مختلف اجرایی و پژوهشی در جامعه استفاده کرد. که متأسفانه هنوز در این امر در اول راه هستیم که برای شروع یک موج عمومی اخلاقی در جامعه ضروری است، که صدالبته افراد فهیم و بیدار چندین سال است که ضرورت ایجاد آن موج عظیم را احساس کرده و برای شروع قدمی برداشته اند که این حقیر هم با رهنمایی آن خوش بینان خواستم قدمی هر چند ناچیز برداشته باشم امیدوارم مقبول افتد. (انشا الله تبارک و تعالی)

واژگان کلیدی

راهکار، اخلاق، اسلام، نهادینه، جامعه، شیوه، روش.

فهرست مطالب

مقدمه	۱
۱. بیان مساله	۱
۲. اهداف و فواید پژوهش	۲
۳. پیشینه پژوهش و برجستگی آن	۳
۴. ضرورت تحقیق	۴
۵. روش تحقیق	۵
۶. سؤالات اصلی و فرعی تحقیق	۵
بخش اول: کلیات	۸
فصل اول: مفاهیم شناسی	۸
۱. اخلاق در لغت و اصطلاح	۹
۲. تربیت و اخلاق	۱۱
۳. راهکار	۱۳
۴. نهادینه	۱۵
۵. جامعه	۱۷
فصل دوم: کلیات	۱۹

۲۰	۱. علم اخلاق.....
۲۱	۲. هدف اخلاق.....
۲۱	۳. کارکردهای اخلاق.....
۲۳	۴. قلمرو اخلاق.....
۲۴	۵. تاریخچه اخلاق.....
۲۸	۷. اخلاق اجتماعی و جایگاه آن.....
۲۹	۸. راهکارهای نهادینه‌سازی در اندیشه علمای اخلاق پیشین.....
۳۸	۹. شیوه تقسیم بندی راهکارها.....
۴۱	بخش دوم: راهکارهای نهادینه‌سازی.....
۴۲	فصل اول: راهکارهای شناختی.....
۴۳	۱. افزایش سطح علم و آگاهی افراد جامعه.....
۴۳	۱-۱. معرفت شناسه انسان اخلاقی.....
۴۴	۱-۲. تاثیر علم و آگاهی در نهادینه‌سازی.....
۴۷	۲. نقش ایمان و اعتقادات افراد جامعه.....
۴۹	۲-۱. نقش توحید در نهادینه‌سازی.....
۵۲	۲-۱-۱. آثار توحید در زندگی در راستای نهادینه‌سازی.....

یک: آرامش و ثبات.....	۵۲
دو: سلامت زندگی اجتماعی.....	۵۳
سه: رشد فضایل اخلاقی.....	۵۳
۲-۲.. نقش معاد در نهادینه سازی.....	۵۴
۱-۱-۲-۲. تاثیر اعتقاد به معاد در اخلاق فردی.....	۵۶
یک: تقوا مداری.....	۵۶
دو: تلاش بر انجام اعمال صالح.....	۵۷
سه: بالا بردن کمیت و کیفیت اعمال.....	۵۷
چهار: تعدیل غرایز.....	۵۸
۲-۲-۱-۲. آثار اعتقاد به معاد در اخلاق اجتماعی.....	۵۹
یک: ضامن اجرای قوانین.....	۵۹
دو: کاهش جرائم در سطح جامعه.....	۶۰
سه: احساس مسئولیت.....	۶۰
چهار: تحقق اقتصاد سالم.....	۶۰
پنج: نقش معاد در احسان و محبت به دیگران.....	۶۱
۳. پرورش تعقل اخلاقی در کنار پرورش تعبد.....	۶۱

۳-۱. روش مواجهه با نتایج اعمال	۶۳
۳-۲. تشویق به تفکر قبل از اقدام به عمل	۶۵
۳-۳. بحث و گفتگو در باره مسایل اخلاقی	۶۵
۴. راهکار تعقل دهی	۶۷
۵. راهکار مجادله	۶۹
۵-۱. نمونه‌هایی از شیوه‌های مجادله احسن	۷۰
۵-۱-۱. مناظره	۷۰
۵-۱-۲. ایجاد پرسش و سؤال	۷۱
۵-۱-۳. همراهی	۷۲
۶. راهکار عادت دهی	۷۲
۶-۱. مفهوم عادت	۷۲
۶-۲. نقش عادت در نهادینه‌سازی	۷۳
فصل دوم: راهکارهای گرایشی	۷۵
۱. راهکار اسوه‌سازی و معرفی الگوهای کامل	۷۷
۱-۱. تبیین راهکار اسوه دهی و الگوپذیری	۸۰

یک: معرفی افراد و اشخاص معین با ذکر نام، به عنوان مثلاً «اسوه	
حسنة».....	۸۰
دو: معرفی کلی و توصیفی از الگوها به صورت غیرمستقیم.....	۸۱
سه: معرفی الگوها و اسوه‌های بد.....	۸۱
چهار: دعوت به متابعت و اطاعت از اسوه‌های حسنة.....	۸۱
پنج: نهي از متابعت و اطاعت از اسوه‌های بد.....	۸۱
شش: مقایسه اسوه‌های حسنة با اسوه‌های بد.....	۸۲
۱-۲. شرایط الگوپذیری.....	۸۲
۱-۳. ویژگی‌های راهکار اسوه دهی.....	۸۳
یک: عینی و محسوس ولی غیرمستقیم.....	۸۳
دو: کاربرد آن گسترده و محدود به افراد یا گروه خاصی نیست.....	۸۳
۱-۴. انواع الگوها.....	۸۴
الف: الگوی مثبت.....	۸۵
۱-۵. عوامل انتخاب الگوی مثبت.....	۸۵
۱-۶. معرفی بعضی از الگوهای مثبت.....	۸۶
یک: پیامبران و اولیای معصوم.....	۸۶

۸۶	دو: علمای ربانی.....
۸۷	سه: شهیدان.....
۸۷	ب: الگوهای منفی.....
۸۷	۱-۷. عوامل و زمینه‌های الگوپذیری منفی.....
۸۷	یک: تهاجم فرهنگی.....
۸۸	دو: عدم الگوسازی.....
۸۸	سه: خلأ اخلاقی - روانی.....
۸۸	۱-۸. ویژگی‌های شخص الگو.....
۸۸	یک: ایمان و یقین.....
۸۸	دو: رشد و هدایت یافتگی.....
۸۹	سه: برخورد نرم.....
۸۹	۱-۹. موانع الگوگیری.....
۸۹	یک: پیش‌زمینه نامناسب قبلی از الگو.....
۸۹	دو: غیرواقعی تلقی کردن الگو.....
۹۰	سه: رفع تعارض در میان الگوها.....
۹۰	۲. راهکار تکریم.....

۳. راهکار تشویق.....	۹۴
۳.۱. تشویق در لغت و اصطلاح.....	۹۴
۳-۲. تبیین شیوه تشویق.....	۹۵
۳-۳. شرایط تأثیرگذاری تشویق.....	۹۶
۳-۴. شیوه‌های تشویق.....	۹۸
یک: شیوه کلامی.....	۹۸
دو: شیوه مالی.....	۱۰۰
سه: شیوه عاطفی - روانی.....	۱۰۰
۴. راهکار تنبیه.....	۱۰۱
۴-۱. تنبیه در لغت و اصطلاح.....	۱۰۱
۴-۲. تبیین و تحلیل شیوه تنبیه.....	۱۰۳
۴-۳. مراحل تنبیه.....	۱۰۴
یک: تنبیه با نگاه.....	۱۰۴
سه: تنبیه با تذکر در خلوت.....	۱۰۴
چهار: تنبیه به وسیله تذکر در جمع.....	۱۰۴
پنج: قهر عاطفی.....	۱۰۵

شش: تنبیه بدنی.....	۱۰۵
۴-۴. تنبیه آخرین درمان.....	۱۰۵
۴-۵. راهکارها عملیاتی.....	۱۰۶
۵. راهکار تحریک ایمان.....	۱۰۷
۶. راهکار تحریک عواطف.....	۱۰۸
فصل سوم: راهکارهای رفتاری.....	۱۰۹
۱. راهکار موعظه و تأثیر آن در امر نهادینه‌سازی.....	۱۱۰
۱-۱. اهمیت راهکار موعظه.....	۱۱۳
۱-۲. تبیین و تحلیل راهکار موعظه.....	۱۱۴
۱-۳. ارکان موعظه.....	۱۱۵
۱-۴. شرایط متعظ.....	۱۱۷
۱-۵. شرایط وعظ.....	۱۱۷
۱-۶. راهکارهای شیوه موعظه.....	۱۲۱
یک: ایجاد انس و رابطه با قرآن.....	۱۲۱
دو: ذکر مثل.....	۱۲۱
سه: عذاب.....	۱۲۲

چهار: تاریخ.....	۱۲۲
پنج: کیفر، تنبیه، یا جریمه مالی.....	۱۲۲
شش: یادآوری نعمت‌ها.....	۱۲۲
۱-۷. آسیب‌شناسی موعظه.....	۱۲۳
۲. راهکار تذکر و یادآوری.....	۱۲۳
۲-۱. نقش تذکر در نهادینه‌سازی.....	۱۲۵
۲-۲. محورهای تذکر.....	۱۲۶
۲-۳. تذکر و راهکارهای متناظر به آن.....	۱۳۰
یک: تذکر و موعظه.....	۱۳۰
دو: تذکر و امر و نهی.....	۱۳۱
۲-۴. شیوه‌های تذکر.....	۱۳۱
۲-۵. شرایط اثرگذاری تذکر.....	۱۳۴
۳. راهکار امر و نهی.....	۱۳۵
۳-۱. مفهوم شناسی.....	۱۳۶
۳-۲. نسبت امر و نهی با روش‌های متناظر آن.....	۱۳۷
۳-۳. مصادیق امر و نهی.....	۱۳۸

- ۳-۴. مبانی و اصول حاکم بر امرونهی ۱۳۹
- ۳-۵. مراحل امرونهی ۱۴۰
- ۳-۶. شیوه‌های امرونهی ۱۴۱
- ۳-۶-۱. شیوه‌های امرونهی به اعتبار نحوه مواجهه با مخاطب ۱۴۲
- ۳-۶-۲. شیوه‌های امرونهی به اعتبار محتوا وهدف ۱۴۲
- ۳-۷. ویژگی‌ها و شرایط آمر و ناهی ۱۴۴
- ۳-۸. دو پیامد مهم راهکار امرونهی ۱۴۵
- ۳-۸-۱. درونی شدن ارزش‌های اخلاقی ۱۴۶
- ۳-۸-۲. حاکمیت بخشیدن به ارزش‌های اخلاقی در جامعه ۱۴۶
۴. راهکار تغییر موقعیت ۱۴۷
۵. پرهیز دادن افراد از محیط‌های ناسالم ۱۴۸
۶. راهکار تغافل ۱۴۹
- ۶-۱. مفهوم تغافل ۱۴۹
- ۶-۲. مبنای تغافل ۱۴۹
- ۶-۳. آثار تغافل ۱۵۰
۷. راهکار عملی ۱۵۲

۱۵۲	۷-۱. آثار راهکار عملی.....
۱۵۲	یک: فهم آسان.....
۱۵۳	دو: به یادماندن.....
۱۵۳	سه: ایجاد جاذبه.....
۱۵۳	۸. راهکار تلقین و اثرگذاری.....
۱۵۵	بخش سوم: موانع پیش رو در امر نهادینه‌سازی.....
۱۵۶	فصل اول: موانع درونی.....
۱۵۷	۱. جهل.....
۱۵۹	۲. هوای نفس.....
۱۶۱	۲-۱. ضابطه کلی در پیروی از هوای نفس.....
۱۶۲	۳. جاذبه‌های دنیوی.....
۱۶۳	۴. غفلت.....
۱۶۴	۴-۱. مصادیق غفلت.....
۱۶۴	یک: غفلت از اصل وجود خداوند و مقام پروردگاری.....
۱۶۵	دو: غفلت از جهان آخرت.....
۱۶۶	سه: غفلت از انبیای الهی.....

چهار: غفلت از خود.....	۱۶۶
۵. شیطان.....	۱۶۶
۵-۱. سیاست‌های اصولی شیطان.....	۱۶۷
یک : هجوم همه‌جانبه.....	۱۶۷
دو: کمین و بهره‌گیری از غفلت.....	۱۶۸
سه: گام‌به‌گام و به تدریج.....	۱۶۹
۵-۲. نیروهای فریبنده شیطان.....	۱۷۰
یک: زینت‌گری و صحنه‌پردازی.....	۱۷۰
دو: ساخت و پرداخت آرزوها.....	۱۷۰
سه: تهدیدها وعده‌های دروغین.....	۱۷۱
فصل دوم: موانع بیرونی.....	۱۷۲
۱. مشکلات خانوادگی.....	۱۷۳
یک: تضاد ارزشی در رفتار والدین.....	۱۷۳
دو. به‌کارگیری روش‌های آسیب‌زا در تربیت.....	۱۷۳
سه. ارائه معیارهای فرهنگ غرب.....	۱۷۴
۲. مشکلات اقتصادی.....	۱۷۵

۱۷۶	یک: فقر.....
۱۷۶	دو: بیکاری.....
۱۷۷	سه: لقمه حرام.....
۱۷۸	چهار: قطع ارتباط علماء و روحانیون با مدارس.....
۱۷۹	۳. محیط نامساعد اجتماعی.....
۱۸۰	۴. سیاست‌های غلط حاکم بر جامعه.....
۱۸۰	۵. موانع ساختگی.....
۱۸۱	بخش چهارم: نقش نهادها و ارگان‌ها در نهادینه‌سازی.....
۱۸۲	فصل اول: نقش حکومت به شکل عام.....
۱۸۳	۱. ایجاد محیط سالم اخلاقی.....
۱۸۴	۲. توجه به معیشت افراد جامعه.....
۱۸۴	۳. شایسته‌سالاری در عزل و نصب‌ها.....
۱۸۵	۴. تدوین منشور اخلاقی برای سازمان‌های دولتی.....
	۵. آموزش عملی اخلاق توسط افراد پایبند به رعایت اخلاقیات و
۱۸۷	قانون.....
۱۸۸	۶. اجرای صحیح عدالت اجتماعی در جامعه.....

۱۸۹	۷- عدم پای بندی به حقوق
۱۹۰	۸. پرورش ناظر اخلاقی
۱۹۲	فصل دوم: نقش حکومت به شکل خاص
۱۹۳	۱. نقش آموزش و پرورش
۱۹۸	۲. نقش دستگاه های بازدارنده
۱۹۹	۳. نقش وزارت ارشاد
۲۰۰	۴. نقش رسانه ها
۲۰۲	۵. نقش ویژه و خاص سازمان صدا و سیما
۲۰۳	۶. نقش مساجد
۲۰۷	۷. نقش حوزه های علمیه
۲۱۱	خاتمه
۲۱۱	یک) نتیجه گیری
۲۱۳	دو) کاستی های تحقیق
۲۱۴	سه) چند پیشنهاد
۲۱۷	فهرست منابع
۲۱۷	الف) کتاب ها

ب) پایان نامه ها ۲۳۱

ج) مقالات ۲۳۳

مقدمه

۱. بیان مساله

نهادینه سازی یکی از اصطلاحات علم جامعه شناسی است. نهادینه کردن یک امر یعنی پایه ای وریشه ای کردن آن در متن و عمق جامعه، با توجه به فرهنگ دینی ما که مملو از نکات و آموزه‌های تربیتی و اخلاقی به منظور تربیت انسانها در بعد فردی و ساختن جامعه ی ایده آل در بعد اجتماعی است اما اگر نهادینه شوند تحقق یک مدینه فاضله دور از دسترس نخواهد بود ترویج و نهادینه سازی مکارم اخلاق و فضیلت ها در جامعه یکی از وظایف حکومت دینی به طور عام، حوزه های علمیه و روحانیت و تشکل های مذهبی، صداوسیما بعنوان یک دانشگاه ملی و عمومی، مراکز آموزشی و... می باشد با توجه به وجود آیات و روایات فراوان در این رابطه سوال اصلی این است که راهکارهای نهادینه سازی اخلاق اسلامی چیست؟ و با چه روش هایی می توان اخلاق اسلامی را در جامعه همگانی کرد در پاسخ به این پرسش می توان راهکارها را به سه دسته تقسیم بندی کرد، شناختی، رفتاری، گرایشی.

افزایش سطح علم و آگاهی افراد، چرا که طبق آیات و روایات فراوان، سرچشمه بسیاری از انحرافات اخلاقی، جهل و نادانی انسان هاست. دانش افزایی در حقیقت هستی، حقیقت انسان، نظام هستی و مرگ و عالم پس از مرگ (خداشناسی، خودشناسی، هستی شناسی، آخرت شناسی و...) هرچقدر جهل و نادانی در جامعه همگانی شود رذایل اخلاقی در جامعه بیشتر شده و افراد به سوی بی بند و باری کشیده می شوند ولی اگر اعتقادات افراد تامین شده و تصحیح یابد گرایش به اخلاق و فضایل اخلاقی بیشتر خواهد شد. و با توجه به این اصل که در علم اخلاق، اعتقادات زیربنای ارزش های اخلاقی است و در هم تنیده شده اند لذا باید به تقویت و پرورش ایمان و اعتقادات افراد جامعه و ساختن جامعه ایمانی پرداخت. آراستگی به فضایل اخلاقی در افراد ثمره اعتقادات است اعتقاد به مبدا و معاد مانع از آلوده شدن به رذایل و رفتارهای ناشایست می شود.

از راهکارهای مهم دیگر که می تواند از نظر روانی تاثیر زیادی داشته باشد روش ارایه الگویی واسوه سازی و معرفی الگوهای خوب و بد است این روش صریحا در متون اسلامی وارد شده، گاهی پیامبرن الهی، گاهی اولیا الهی، بعنوان اسوه والگو برای جامعه اسلامی معرفی شده است. به کارگیری روش حکمت و مجادله احسن در امر هدایت و تربیت اخلاقی جامعه از روش های دیگر به کار رفته در اسلام است (که تفصیلا در مهندسی رساله ذکر خواهد شد). شیوه مهم دیگر روش موعظه و تذکر است. که جایگاه ویژه در متون اسلامی دارد. شیوه ی دیگر که باید مورد توجه قرار بگیرد روش کرامت دادن و روش تشویق و تنبیه می باشد. نظارت عمومی و ارزشیابی مدیران و سران جامعه توسط راهکارامرونی از جمله راهکارهای نهادینه سازی می باشد.

با این شیوه ها و روش های دیگری که در مهندسی رساله مفصلا ذکر خواهد شد. می توان اخلاق اسلامی را درون سازی و همگانی کرد و رسیدن به یک مدینه فاضله در این صورت دور از انتظار نخواهد بود البته لازم به یادآوری است که برای نهادینه کردن ضروری است با موانع پیش رو در امر نهادینه سازی نیز به مقابله پرداخت، از جمله موانع درونی (دنیا گرایی، غفلت زدگی، پیروی از هوای نفس، شیطان، و...) و بیرونی (مشکلات اقتصادی، سیاست های غلط حاکم بر جامعه، موانع ساختگی، و...) که متاسفانه هنوز در اول راه هستیم که برای شروع یک موج عمومی اخلاقی در جامعه ضروری می باشد که صد البته افراد فهیم و بیدار چندین سال است که ضرورت ایجاد آن موج عظیم را احساس کرده و برای شروع قدمی برداشته اند که این حقیر هم با رهنمایی آن خوش بینان خواستم قدمی هر چند ناچیز برداشته باشم امیدوارم مقبول افتد. (انشا الله تبارک و تعالی)

۲. اهداف و فواید پژوهش

راهکارها و شیوه های نهادینه سازی اخلاق اسلامی را از لابه لای آیات و روایات در بیاوریم و با تبیین و شرح و گسترش آنها برای کاربردی شدن سرتاسر نظام اسلامی اعم از مراکز آموزشی و پرورشی و رسانه های ملی و گروهی در جهت دستیابی به کمال و خوشبختی این جهانی و آن جهانی و تأمین راهکارهای رویارویی با ناهنجاری های اجتماعی برای رسیدن جامعه به یک

جامعه اخلاقی و تمیم مکارم اخلاق رونمایی می‌گردد باشد که برای به‌کارگیری مردم جامعه و مراکز آموزشی و دینی قرار بگیرد.

۳. پیشینه پژوهش و برجستگی آن

با توجه به اهمیت فوق‌العاده اخلاق در دین مبین اسلام و ادیان پیشین بحث‌های فراوانی در زمینه اخلاق انجام گرفته و می‌توان گفت که برجسته‌ترین کار انبیا و پیامبر عظیم‌الشان اسلام برای تمیم مکارم اخلاق بوده است و درسیره پیشوایان معصوم به برخی از این راهکارها اشاره شده است و از صدر اسلام کتاب‌های فراوانی در این باره نوشته شده است. به‌طور کلی می‌توان این کتاب‌ها را به دو دسته کلی تقسیم بندی کرد، دسته اول به کلیات اخلاق اسلامی پرداخته اند و راهکارهای تربیت اخلاقی در لابه لای مطالب آنها نیز وجود دارد از جمله می‌توان به کتاب‌های السعاده و الاسعاد امری، تهذیب الاخلاق ابن مسکویه، احیاء علوم دین غزالی، کیمای سعادت و جامع السعادات و... را نام برد که در این رساله از این منابع اصیل اسلامی نیز بهره برده شده است هرچند ارتباط تنگاتنگی با موضوع رساله نداشته اند. دسته دوم نوشته‌های که به ارایه راهکارهای تربیت اخلاقی و به شیوه‌ها و روش‌های تربیت اخلاقی پرداخته اند از باب نمونه به چند کتاب و پایان‌نامه در این زمینه اشاره می‌شود. ۱. روش‌های تربیت اخلاق کاربردی در اسلام از منظر قرآن و عترت از آقای محسن حاجی باباییان امیری در این کتاب نویسنده سعی کرده روش‌ها را تقسیم بندی کند به روش‌های سازنده (روش‌های هدایت - روش امر و نهی - روش تلقین و...) روش‌های بازسازی (توبه - عبرت و...) روش تثبیت (عادت - بینش و...) روش جهت‌دهنده (موعظه - تشویق - تکریم و...). ۲. کتاب در آمدی بر نظام تربیتی در اسلام، مرکز جهانی علوم اسلامی روش‌ها را به دو دسته اصلاحی و ایجاد تقسیم بندی کرده است. ۳. نگاهی دوباره به تربیت دکتر خسرو باقری ۴. اصول و روش‌های تربیت در اسلام، دکتر احمد احمدی. ۵. روش‌های تربیت در قرآن، محمد رضا قایمی مقدم، که نویسنده در این کتاب به روش‌های مهم قرآنی اشاره کرده است. ۶. تربیت اخلاقی با نگاهی قرآنی، محمد مهدی فیروزمهر.

البته لازم به یادآوری است که پایان‌نامه‌های نسبتاً خوبی نیز در این زمینه به رشته نگارش در آمده که به چند مورد اشاره می‌شود. ۱. شیوه‌های نهادینه سازی ارزش‌های دینی در کودکان، اصغر صدیقی، سطح سه حوزه علمیه قم.

۲. راهکارهای کاربردی تربیتی جوانان از منظر اسلام، جواد افسر بیگی، پایان نامه سطح سه حوزه علمیه قم.

۳. روش های درونی سازی ارزش های اخلاق اجتماعی از دیدگاه قرآن، احمد توکلی و ندیشی، پایان نامه کارشناسی ارشد، موسسه امام خمینی (ره).

ولی از ویژگی های ممتاز رساله حاضر این است که شاید نوع روش های نهادینه سازی که از سوی افراد دیگر مطرح شده به طور نمونه استدلال و برهان داستان و قصه و.. در رساله ماهم ذکر شده باشد ولی ویژگی مهمی که در این رساله هست با استعانت از قرآن و کلمات معصومین (ع) در این روش ها ما توجه ویژه ای به دو نیاز اساسی و بی بدیل انسان ها یعنی توحید و معاد کرده ایم. قرآن نیاز ریشه ای آدم را توحید گرایی و خلودگرایی معرفی می کند و در پرورش انسان ها نیز همواره می کوشد آن ها را آگاه به این نیازهای بنیادی اصلی کند.

وثانیا: از میان منابع مذکور متأسفانه ۱. برخی به بخش خاصی از روش ها پرداخته مثل منابعی که فقط به راهکارهای قرآنی اشاره کرده بودند. ۲. در ارایه راهکارها تقسیم بندی جامعی انجام داده نشده بود. ۳. به موانع نهادینه سازی که یکی از بخش های رساله حاضر است اصلاً پرداخته نشده و حال آنکه باید علاوه بر ارایه راهکارها، موانع آن هم ذکر شود. ۴. بعد از ذکر جامع راهکارهای نهادینه سازی و بیان موانع ما در این رساله به ذکر نقش نهادها و ارگان های مختلف در زمینه نهادینه سازی پرداخته ایم. که در هیچ یک از منابع موجود به این امر اشاره نشده است. البته لازم به ذکر است که با این عنوان خاص تا جایی که بنده فحوص کردم در جایی پیدا نشد از این رو بنده برخورد فرض دیدم فتح بابی در این زمینه داشته باشیم برای پژوهش های پس از آن، به امید اینکه پذیرفته درگاه حضرت احدیت و مولی الکونین امام زمان (عج) قرار گیرد.

۴. ضرورت تحقیق

خطر انحطاط اخلاقی اخلاقی برای جامعه از هر خطری سهمگین تر است. و بی توجهی به این امر گناهی نابخشودنی بوده، در شرایطی که به اذعان صاحب نظران برخی رویدادها در سطوح گوناگون بیم بروز بحران اخلاقی در جامعه اسلامی ایران را به وجود آورده است. تأمل جدی درباره این مهم ضروری به نظر می رسد، که با ارایه راهکارها و شیوهایی در به جریان انداختن اخلاق اسلامی در کل نظام و جامعه اسلامی جلوی آسیب های اجتماعی که ریشه در بحران

اخلاقی و ضعف اخلاق در جامعه است گرفته شود. در جامعه اسلامی ایران آنچه ضروری به نظر می رسد همگانی و تبدیل کردن ارزش های اخلاقی به یک فرهنگ عمومی است، نه فقط بیان مفاهیم و آموزه های اخلاقی که این امر با ارایه راهکارهای نهادینه سازی اخلاق قابل اجرا می باشد.

۵. روش تحقیق

روی آوردی^۱ که رساله حاضر بر مبنای آن تدوین می شود، به لحاظ تعیین ابزار و نوع گرد آوری اطلاعات «روی آورد کتابخانه ای» است. و سامانه های رایانه ای و نرم افزارهای علمی و با روش داده پردازی و تحلیلی توصیفی با هدف تحقیق توسعه ای که دارای ماهیت تحقیقی مساله محور است.

۶. سؤالات اصلی و فرعی تحقیق

الف) سؤال اصلی

راهکارهای نهادینه کردن اخلاق اسلامی در جامعه چیست؟

ب) سؤالات فرعی

- راهکارهای شناختی در امر نهادینه سازی چیست؟

- راهکارهای گرایشی در امر نهادینه سازی چیست؟

- چه راهکارهای رفتاری در امر نهادینه سازی دخیل هستند؟

- موانع و آسیب های پیش رو در امر نهادینه سازی اخلاق اسلامی در جامعه چیست؟ (اعم از

موانع درونی و بیرونی)

- نقش مراکز و سازمان ها و ارگان های گوناگون در امر نهادینه سازی چه اندازه می باشد؟

ج) سؤالات فرعی تر

^۱ مفهوم روی آورده مثابه طریقی برای نزدیک شدن به مساله و رهیافتی برای شکار نظریه و به دام انداختن فرضیه به کار می رود. (ر.ک: روش شناسی مطالعات دینی، احد فرامرزقراملکی، دانشگاه علوم رضوی، چاپ پنجم، مشهد ۱۳۸۸، ص ۲۲۷).

-نقش افزایش سطح علم و آگاهی افراد جامعه در امر نهادینه سازی اخلاق اسلامی در جامعه چیست؟

-نقش پرورش ایمان و اعتقادات افراد جامعه در امر نهادینه سازی اخلاق اسلامی در جامعه چه اندازه است؟

-آیا برای نهادینه سازی اخلاق اسلامی می توان از شیوه اسوه سازی و الگو بهره برداری کرد؟

- آیا موعظه و تذکر در امر نهادینه سازی اخلاق نقشی دارند؟